

การพัฒนาแนวทางการลดความขัดแย้งในครอบครัวเพื่อป้องกัน
การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนไทย*
The Development of Resolving Family Conflict Guideline for
Prevention of Thai Youth Alcohol Consumption

ยุพา จิวพัฒน์กุล, ปร.ด. (การพยาบาล)**
ฐิติรัตน์ ทับแก้ว, ค.ม.**

Yupa Jewpattanakul, Ph.D. (Nursing)**
Titirut Tubkeaw, M.Ed***

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแนวทางลดความขัดแย้งในครอบครัว และป้องกันการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนไทยโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มบิดา-มารดาของเยาวชนไทย จำนวน 3 กลุ่ม รวม 24 คน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา แล้วจัดเวทีประชาคม 1 ครั้ง โดยมีชาวบ้าน 100 คนเข้าร่วม เพื่อปรับแนวทางลดความขัดแย้งในครอบครัวเพื่อป้องกันการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชน

ผลการวิจัยพบว่าบิดา-มารดาเสนอแนวทางลดความขัดแย้งในครอบครัว 5 แนวทางคือ 1) การเสริมสร้างความผูกพันในครอบครัว 2) การสื่อสารทางบวก 3) การสร้างความเข้าใจ การยอมรับและการไว้ใจในครอบครัว 4) การเสริมสร้างทักษะในการปรับตัวที่เหมาะสมให้แก่เยาวชนและ 5) การฝึกเยาวชนให้มีทักษะในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

แนวทางที่ได้สามารถนำไปพัฒนาเป็นกลยุทธ์สำหรับทีมสหวิชาชีพเพื่อป้องกันการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนที่มีประสิทธิภาพผู้กำหนดนโยบายสามารถปรับใช้ผลการวิจัยเพื่อลดความขัดแย้งในครอบครัว นอกจากนี้ ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติ

การสำหรับครอบครัวที่เสี่ยงต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยผสมผสานการเสริมสร้างความผูกพันในครอบครัว การสื่อสารทางบวกภายในครอบครัว การสร้างความเข้าใจ ยอมรับและไว้ใจในครอบครัว การเสริมสร้างเทคนิคการปรับตัวและฝึกการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

คำสำคัญ : ความขัดแย้ง ครอบครัว การป้องกัน การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เยาวชน

Abstract

This qualitative research design aimed to develop guidelines for resolving family conflict and preventing alcohol consumption among Thai youth. Data were collected through interviews of three focus groups of 24 parents in total, and analyzed by content analysis. Then, a community meeting with 100 villagers took place to revise the guidelines.

The findings revealed that parents recommended five approaches for resolving family conflict; 1) strengthening family cohesion, 2) promoting positive communication, 3) build-

* โครงการนี้ได้รับทุนวิจัยจากศูนย์วิจัยปัญหาสุรา และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

** อาจารย์ ภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุขศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

*** พยาบาลวิชาชีพ ฝ่ายเวชปฏิบัติครอบครัวและชุมชน งานส่งเสริมสุขภาพ โรงพยาบาลบางปลาหมี่

ing family agreement, acceptance and trust 4) strengthening youth coping skills, and 5) practicing conflict solving skills for youth.

Multidisciplinary health care providers can apply the guidelines to develop effective strategies for youth alcohol consumption prevention. Policy makers can adapt the guidelines for resolving family conflicts. Moreover, further action research should include families vulnerable to alcohol consumption. The integral approaches for strengthening family cohesion, promoting positive communication, building family agreement, acceptance and trust, strengthening coping skills, and practicing conflict solving skills are recommended.

Keywords : Conflict, family, prevention, alcohol consumption, youth

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นพฤติกรรมเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อเนื่อง ที่สำคัญคือ เป็นสาเหตุการตายของประชากรโลกปีละกว่า 2.5 ล้านคน และเป็นพฤติกรรมเสี่ยงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในสังคมไทย ปัจจุบันประชาชนไทยบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็น อันดับ 40 ของโลกและเป็นอันดับ 1 ในภาคพื้นเอเชีย (World Health Organization, 2012) จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2555) พบประชาชนไทยอายุ 15 ปีขึ้นไปบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถึง 16,992,017 คน โดยเพศชายมีอัตราการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สูงกว่าเพศหญิง (ร้อยละ 82.3 และร้อยละ 17.7 ตามลำดับ) สิ่งที่น่าเป็นห่วงคือ จำนวนเยาวชนอายุ 15-24 ปี บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นประจำเพิ่มขึ้น จาก 2,311,000 ในปี 2550 เป็น 2,462,745 คน

ในปี 2554 เมื่อเยาวชนบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นเวลานานๆ จะเกิดผลเสียต่อร่างกาย และมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง เช่น เกิดแผลในกระเพาะอาหาร การได้ยิน การมองเห็นเสื่อมลง ระบบต่อมไร้ท่อถูกทำลาย การทำงานของระบบประสาทบกพร่อง เป็นโรคพิษสุราเรื้อรัง โรคหัวใจ โรคความดันโลหิตสูง และเพิ่มภาวะเสี่ยงของการเป็นโรคมะเร็ง นอกจากนี้ ยังทำให้สมรรถภาพทางการเรียนลดลง เกิดภาวะซึมเศร้า ก่อความรุนแรงในครอบครัว และก่อปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น (World Health Organization, 2012) ผลการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นในจังหวัดหนึ่งของภาคกลางจำนวน 120 ครอบครัวโดยทีมวิจัย (ยุพา จิวพัฒนกุล และอุบลวรรณ เรือนทองดี, 2554) เมื่อเดือนมกราคม พบว่า เยาวชนยังคงมีความเชื่อว่าการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา จึงทำให้เยาวชนบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างต่อเนื่อง และเป็นสาเหตุของปัญหาสังคมอย่างเรื้อรัง ซึ่งสาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งมาจากความขัดแย้งในครอบครัว ความรุนแรงในครอบครัว การทะเลาะเบาะแว้งระหว่างผู้ปกครองและเยาวชน ความคิดเห็นไม่ตรงกันภายในครอบครัว ทำให้เกิดผลกระทบต่อการศึกษา และการปรับตัวของเยาวชน (ยุพา จิวพัฒนกุล และ อุบลวรรณ เรือนทองดี, 2554)

การลดผลกระทบที่เกิดจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จำเป็นต้องแก้ไขต้นตอที่ทำให้เยาวชนบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งมีด้วยกันหลายปัจจัย หากมองในประเด็นทางด้านครอบครัว จะเห็นว่าสาเหตุสำคัญที่ผลักดันให้เยาวชนบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์คือ ความขัดแย้งในครอบครัว (Van Ryzin, Stormshak & Dishion, 2012) ทั้งนี้เนื่องจากความขัดแย้งในครอบครัวจะกระตุ้นให้เยาวชนมีอารมณ์โกรธ เกิดความเครียด ผลการเรียนลดลง ทำให้เพิ่มโอกาสเสี่ยงที่จะทำให้เยาวชนบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ง่ายขึ้น แม้ปัจจุบันหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

จะพยายามหาทางลดปัญหาที่เกิดจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยอาศัยความร่วมมือจากชุมชน และอาสาสมัครกลุ่มต่างๆ แต่จำนวนเยาวชนที่บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จึงอาจไม่ใช่เพียงหนทางเดียวที่จะช่วยแก้ไขปัญหารื้อรังในสังคม หากแต่ต้องอาศัยการป้องกันไม่ให้เยาวชนบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยการลดความขัดแย้งในครอบครัวน่าจะเป็นทางออกที่ช่วยตัดต้นตอของปัญหาสุขภาพและปัญหาสังคมที่เกิดจากเยาวชน อย่างไรก็ตาม การลดความขัดแย้งในครอบครัวเป็นสิ่งที่ยากต่อการปฏิบัติ และจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากเยาวชนและสมาชิกในครอบครัว ทั้งนี้เนื่องจากเยาวชนเป็นวัยที่อยากรู้ อยากลอง ชอบความเสี่ยง ความท้าทาย ต้องการเป็นอิสระ และต้องการให้เพื่อนยอมรับ หากครอบครัวไม่เข้าใจเยาวชน จะเป็นแรงกระตุ้นสำคัญที่ทำให้เยาวชนบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังนั้น ครอบครัวจึงควรมีส่วนร่วมในการป้องกันการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชน เพราะครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมต่างๆ ของเยาวชนเข้าใจธรรมชาติและความต้องการของเยาวชน หากสมาชิกในครอบครัว เข้าใจพูดคุย คอยสนับสนุนเยาวชน จะทำให้เยาวชนมีที่พึ่งซึ่งจะช่วยให้อาสาสมัครมีพฤติกรรมที่เหมาะสมและช่วยป้องกันการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนไม่ให้เกิดขึ้นได้

การลดความขัดแย้งในครอบครัวเป็นวิธีการที่จำเป็นในการป้องกันพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชน เพราะจะช่วยให้เยาวชนไม่ต้องเผชิญกับความรุนแรงในครอบครัว เยาวชนไม่ถูกทำร้ายจิตใจโดยครอบครัว เยาวชนมีครอบครัวเป็นเกราะป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ จากการศึกษาของ ยูฟา จิวพัฒน์กุล และ อุบลวรรณ เรือนทองดี (2554) เกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพของประชาชน

พบว่า ครอบครัวส่วนใหญ่ในพื้นที่ๆ ศึกษาต้องการลดความขัดแย้งภายในครอบครัว เพื่อป้องกันการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชน ประกอบกับประเทศไทยมีนโยบายลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชน ดังนั้น คณะนักวิจัย จึงประยุกต์ใช้ทฤษฎีระบบครอบครัว (Day, Gilbert, Settle, & Burr, 1995) และพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (Jossor, 1991) มาเป็นกรอบแนวคิดเพื่อพัฒนาเป็นแนวทางลดความขัดแย้งในครอบครัวเพื่อป้องกันการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชน เป็นการเปิดโอกาสให้บิดา-มารดาได้ถ่ายทอดประสบการณ์จริงในครอบครัว และร่วมกันสร้างแนวทางลดความขัดแย้งที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงซึ่งผลการวิจัยที่ได้จะช่วยให้เยาวชนไม่ต้องเผชิญกับความตึงเครียดในครอบครัว ซึ่งอาจมีผลให้เยาวชนไม่ต้องบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อระบายความเครียด จึงช่วยลดปัญหาสุขภาพ และลดพฤติกรรมเสี่ยง อีกทั้งผลการวิจัยยังจะช่วยเสนอแนะบุคลากรทีมสุขภาพ และผู้กำหนดนโยบายในการสร้างแผนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาแนวทางการลดความขัดแย้งในครอบครัวเพื่อป้องกันการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนไทย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ประยุกต์ทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (Problem-Behavior Theory) (Jossor, 1991) และทฤษฎีระบบครอบครัว (Family System Theory) (Day, et al., 1995) มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมองการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนว่าเป็นพฤติกรรมการแสดงออกที่เป็นปัญหา

ส่วนครอบครัวเป็นระบบเปิด ซึ่งสมาชิกในครอบครัว มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันตลอดเวลา อีกทั้งยังมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอก โดยลักษณะเฉพาะของสมาชิกแต่ละคนเป็นปัจจัยนำเข้าที่กระตุ้นให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว และผลักดันให้เกิดกระบวนการขับเคลื่อนการดำเนินชีวิตของครอบครัว การที่สมาชิกในครอบครัวมีพฤติกรรมที่เหมาะสม จะช่วยให้ครอบครัวเกิดการเปลี่ยนแปลงที่สมดุล ทำให้สมาชิกในครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข แต่หากสมาชิกคนใดคนหนึ่งกระทำพฤติกรรมที่เป็นปัญหา จะส่งผลกระทบต่อสมาชิกคนอื่นๆ ทำให้ระบบครอบครัวถูกรบกวน สมาชิกในครอบครัวจึงต้องปรับตัวและช่วยเหลือกัน เพื่อช่วยให้ครอบครัวคงความสมดุลไว้ได้ นั่นคือ การที่สมาชิกในครอบครัวคนใดคนหนึ่งก่อปัญหา จะส่งผลกระทบต่อให้เกิดความขัดแย้งภายในครอบครัว ทำให้เยาวชนขาดที่พึ่งและแหล่งช่วยเหลือ ซึ่งเป็นปัจจัยกระตุ้นให้เยาวชนหันมาบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และหากไม่มีวิธีลดความขัดแย้งจะผลักดันให้เยาวชนบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างต่อเนื่องจนเป็นปัญหาครอบครัวและเกิดปัญหาสังคมตามมา สมาชิกในครอบครัวจึงต้องรักษาสมดุลภายในครอบครัวโดยการหาแนวทางลดความขัดแย้งในครอบครัวเพื่อป้องกันไม่ให้เยาวชนบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่สำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนครอบครัวให้ผ่านวิกฤติ คงความสมดุล และอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลเดือนเมษายน-มิถุนายน 2555

ประชากรและผู้ให้ข้อมูล

ประชากร คือบิดา-มารดาของเยาวชนที่มีอายุ 15-22 ปี จำนวน 2,957 คนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดหนึ่ง

ของภาคกลาง

ผู้ให้ข้อมูลคือ บิดา/มารดาของเยาวชนที่อาศัยอยู่ใน 12 หมู่บ้านของจังหวัดหนึ่งในภาคกลางจำนวน 24 คน โดยผู้ร่วมวิจัยได้ถูกแบ่งเป็น 3 กลุ่มเพื่อเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มมีประสบการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่แตกต่างตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เพื่อให้ได้มุมมองความคิดที่ครอบคลุมมากที่สุด และชาวบ้าน 100 คนเพื่อร่วมพูดคุยในเวทีประชาคมเพื่อปรับแนวทางลดความขัดแย้งในครอบครัวฯ สำหรับการคัดเลือกบิดา/มารดาได้แบ่งหมู่บ้านออกเป็น 3 กลุ่มตามพื้นที่ๆอยู่ใกล้เคียงกัน กลุ่มละ 4 หมู่บ้านแล้วสุ่มเลือกแต่ละกลุ่มโดยการจับสลากได้หมู่ 1-4 เป็นกลุ่มที่ 1 หมู่ 5-8 เป็นกลุ่มที่ 2 และ หมู่ 9-12 เป็นกลุ่มที่ 3 แล้วทำการคัดเลือกบิดา/มารดาที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์มาหมู่บ้านละ 2 คน รวมกลุ่มละ 8 คน ตามหลักเกณฑ์ทั่วไปของจำนวนผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (ศิริพร จิรวัดนกุล, 2553) ซึ่งกลุ่มเดียวกันได้คัดเลือกให้มีลักษณะใกล้เคียงกันมากที่สุด โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1. เป็นบิดาหรือมารดาของเยาวชนอายุ 15-22 ปี ซึ่งกลุ่ม 1 ไม่บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และมีบุตรที่ไม่บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ส่วนกลุ่ม 2 คือกลุ่มบิดา/มารดาที่เคยติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และมีบุตรที่ไม่บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สำหรับกลุ่ม 3 เป็นบิดา/มารดาที่บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แต่ไม่ติดและมีบุตรซึ่งปัจจุบันบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
2. มีอายุ 40-70 ปี
3. อาศัยอยู่ครอบครัวเดียวกันกับเยาวชนอย่างน้อยเป็นระยะเวลา 3 เดือนจนถึงปัจจุบันเพื่อจะได้เข้าใจบริบทต่างๆ ในครอบครัวอย่างแท้จริง
4. บิดา-มารดาไม่มีประวัติเป็นโรคสมาธิสั้น เป็นโรคจิต/โรคประสาท

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มโดย

ใช้แนวคำถามปลายเปิดซึ่งทีมวิจัยได้พัฒนามาจากแนวคิดของ Lohman & Jarvis (2000) วัตถุประสงค์ของการวิจัย การทบทวนวรรณกรรม ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจพื้นที่ในเมืองต้น ปรับแก้โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องดืมแอลกอฮอล์และครอบครัว 3 ท่าน แล้วนำไปทดลองถามบิดา/มารดาของเยาวชน และปรับจนได้คำถามที่เหมาะสม โดยขณะสนทนาได้เริ่มใช้คำถามสั้นๆ เป็นข้อเท็จจริงเพื่อสร้างความรู้สึกร่วม เช่น “ครอบครัวไหนมีบุตรบริโภคเครื่องดืมแอลกอฮอล์บ้าง” แล้วใช้คำถามนำสู่การบริโภคเครื่องดืมแอลกอฮอล์ เช่น “สาเหตุที่บุตรบริโภคเครื่องดืมแอลกอฮอล์เพราะอะไร” ตามด้วยคำถามที่นำไปสู่คำถามหลักเช่น “สมาชิกในครอบครัวควรทำอะไรเพื่อลดการบริโภคเครื่องดืมแอลกอฮอล์ในเยาวชน” หลังจากนั้นได้ใช้คำถามเพื่อหาแนวทางการลดความขัดแย้งในครอบครัวจากบิดา/มารดา ได้แก่ การลดความขัดแย้งในครอบครัวควรทำอะไร และ ควรลดพฤติกรรมบริโภคเครื่องดืมแอลกอฮอล์ในเยาวชนอย่างไร หากครอบครัวไม่สามารถลดความขัดแย้งได้แล้ว จะการสนทนาด้วยคำถามเพื่อการสรุปโดยใช้เวลาในการสนทนากลุ่มๆ ละ 100 นาที

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่องแนวทางการเสริมศักยภาพครอบครัว เพื่อลดการบริโภคเครื่องดืมแอลกอฮอล์ของเยาวชน ซึ่งได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนของมหาวิทยาลัยมหิดล (ชุดสายพยาบาลศาสตร์) [รหัสโครงการ MU-IRB (NS) 2011/29.0408]

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ภายหลังขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชนในแต่ละหมู่บ้านให้ช่วยประชาสัมพันธ์โครงการวิจัยแก่บิดา-มารดาของเยาวชน หัวหน้าโครงการได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่วางไว้จนครบ 3 กลุ่มๆ ละ 8 คน แล้วจึงให้ผู้ช่วยวิจัยถามความสมัครใจ

ในการเข้าร่วมโครงการวิจัยจากบิดา/มารดาที่คัดเลือกได้ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่ไม่อยากเข้าร่วมโครงการวิจัยได้ปฏิเสธเมื่อบิดา/มารดายินยอมเข้าร่วมวิจัยทีมวิจัยได้เข้าพบบิดา/มารดาตามบ้าน เพื่ออธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและจุดมุ่งหมายในการทำวิจัย ขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับและความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นจากการเข้าร่วมการวิจัย รวมทั้งแนวทางป้องกันและแก้ไขหากเกิดปัญหาขึ้นขณะสนทนากลุ่ม เมื่อผู้ให้ข้อมูลยินยอมเข้าร่วมวิจัยได้ให้ลงลายมือชื่อในหนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัยทั้งนี้มีบิดา 1 คนที่ปฏิเสธไม่ยินยอมให้ข้อมูลเนื่องจากต้องรีบเก็บเกี่ยวข้าว ทีมวิจัยจึงได้คัดเลือกบิดา/มารดาจากครอบครัวอื่นที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่วางไว้มาแทนจนครบจำนวนที่ต้องการ หลังจากนั้นได้ดำเนินการดังนี้

1. หัวหน้าโครงการซึ่งผ่านการฝึกอบรมเทคนิคการสนทนากลุ่มจากศูนย์การเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติได้เป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มกับบิดา/มารดากลุ่มๆ ละ 8 คน เพื่อหาแนวทางการลดความขัดแย้งในครอบครัวๆ โดยมีผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้จัดบันทึก 2 คน และมีผู้ช่วยวิจัย 1 คนคอยอัดเทปและเป็นผู้ช่วยทั่วไป การสนทนาแต่ละกลุ่มจัดกลุ่มละ 1 ครั้ง ห่างกัน 20 วัน ใช้เวลากลุ่มละ 100 นาที จำนวน 3 กลุ่ม ซึ่งการสนทนากลุ่มดำเนินไปด้วยบรรยากาศที่เป็นกันเองจัดที่ศูนย์การเรียนรู้ของหมู่บ้านทั้ง 3 กลุ่ม
2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาที่ได้จากการสนทนากลุ่มโดยทีมวิจัย
3. นำผลการวิเคราะห์ให้บิดามารดาผู้ให้ข้อมูลทุกคนตรวจสอบ และปรับความเข้าใจให้ตรงกันจนได้วิธีการลดความขัดแย้งในครอบครัวเพื่อป้องกันการบริโภคเครื่องดืมแอลกอฮอล์ของเยาวชน
4. จัดเวทีประชาคม 1 ครั้งร่วมกับประชาชนในพื้นที่ทำวิจัย มีผู้เข้าร่วมจำนวน 100 คน ใช้เวลาประมาณ 120 นาที โดยทีมวิจัยนำเสนอผลการวิจัยที่

ได้จากการสนทนากลุ่มเพื่อให้ผู้เข้าร่วมเวทีประชาคมวิพากษ์แนวทางลดความขัดแย้งในครอบครัว และรวมกันปรับแก้แนวทางให้พร้อมใช้มากที่สุด โดยเฉพาะประเด็นการเสริมสร้างความผูกพันในครอบครัวที่มีการปรับแก้จนได้ข้อตกลงร่วมกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ทีมวิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มโดยการถอดเทปแบบคำต่อคำ และผลการบันทึกรายละเอียดขณะสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์ด้วยวิธี descriptive content analysis ตามแนวทางของเบเนจายอดด้าเนน (2552) โดยทีมวิจัยได้อ่านทำความเข้าใจเนื้อหาที่ได้จากการถอดเทปอย่างละเอียดทำการตีความ พร้อมทั้งข้อความหรือประโยคสำคัญๆ ที่มีความหมายใกล้เคียงกันมาไว้กลุ่มเดียวกัน แล้วสร้างหัวข้อสรุปตัวข้อมูล และจัดกลุ่มหัวข้อสรุป โดยสร้างรหัสข้อมูลกำกับทุกข้อความ จากนั้นจึงตั้งชื่อคำสำคัญ ซึ่งจะจัดเป็นประเด็นหลักและประเด็นย่อย แล้วเขียนอธิบาย เชื่อมโยงรหัสต่างๆ เข้าด้วยกัน หลังจากนั้นได้นำข้อสรุปไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบว่าเป็นความจริงตามที่บรรยายและอธิบายมาหรือไม่ หากความเข้าใจไม่ตรงกัน ได้ปรับแก้จนตรงกัน แล้วสรุปเป็นแนวทางการลดความขัดแย้งในครอบครัวที่พร้อมใช้และตอบคำถามการวิจัยได้ชัดเจน

ความเชื่อถือได้และความตรงของผลการวิจัย

ทีมวิจัยได้แยกกันอ่านข้อมูลที่ได้จากการถอดเทป และแยกกันให้รหัสข้อมูล แล้วนำมาตรวจสอบความตรงกันของการให้รหัส หากทีมวิจัยให้รหัสแตกต่างกัน ทีมวิจัยได้อภิปรายรวมกัน จนได้ข้อสรุปที่ตรงกัน และนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดนำเสนอต่อบิดามารดาของเยาวชนเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและรับฟังข้อเสนอแนะเพิ่มเติมซึ่งการวิจัยครั้งนี้ทีมวิจัยได้ตรวจสอบทั้งความเชื่อถือได้ของข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล (credibility) ความสม่ำเสมอ

และความเป็นเหตุเป็นผลของข้อมูล (dependability) ความเชื่อมั่นของกระบวนการวิจัย (confirmability) และพยายามพัฒนาแนวทางที่สามารถนำไปใช้ได้จริง (transferability) กับเยาวชนตามแนวทางของศิริพร จิรวินกุล (2553)

ผลการวิจัย

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มรวม 24 คน ประกอบด้วยบิดา 12 คน มารดา 12 คน มีอายุระหว่าง 40-65 ปีส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบอาชีพทำนา และอาศัยอยู่ร่วมกับเยาวชนมา 15-22 ปี ส่วนผู้เข้าร่วมเวทีประชาคม 100 คนเป็นเพศชาย 58 คน เพศหญิง 42 คนมีอายุระหว่าง 42-68 ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่ทำธุรกิจส่วนตัว และอาศัยอยู่ร่วมกับเยาวชนมากกว่า 10 ปี ผู้ให้ข้อมูลต่างให้ข้อมูลจากประสบการณ์ตรงในการจัดการความขัดแย้งภายในครอบครัวของตนเอง มีการยกตัวอย่างประกอบในแต่ละประเด็น รับฟังความคิดเห็นของกันและกัน มีการกระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นแสดงความคิดเห็น โดยผู้ให้ข้อมูลบอกว่า บิดาและมารดามีหน้าที่หลักในการป้องกันการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชน ซึ่งสิ่งสำคัญที่ควรทำและได้ผลดี คือ การลดความขัดแย้งในครอบครัวเพราะปัจจุบันเยาวชนในพื้นที่ยังคงบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยมีการจับกลุ่มกันดื่มบางครั้งเกิดการทำร้ายร่างกายทำให้ผลการเรียนตกต่ำ ซึ่งเยาวชนที่บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีความขัดแย้ง ดังนั้นการลดความขัดแย้งในครอบครัวจึงน่าจะเป็นทางออกที่ช่วยป้องกันการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชน และจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อเยาวชนซึ่งผลจากการสนทนากลุ่มได้แนวคิดในการลดความขัดแย้งในครอบครัว 5 ประเด็นดังนี้

ประเด็นแรก : การเสริมสร้างความผูกพัน

ในครอบครัว คือสมาชิกในครอบครัวควรช่วยกันสร้างความผูกพันให้เกิดขึ้นภายในครอบครัว โดยต้องทำให้ทุกคนมีความรักใคร่ เห็นอกเห็นใจ ห่วงใย ใกล้ชิดสนิทสนม ให้ความสำคัญต่อกันและกัน และรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว เช่น สมาชิกในครอบครัวต้องให้ความสำคัญต่อกันและกัน ให้ความสนใจต่อปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับสมาชิกคนใดคนหนึ่งเป็นว่าเป็นเรื่องของครอบครัวเวลามีปัญหาต้องเห็นใจกันและกัน ควรห่วงใยกันเสมอและร่วมกันสร้างความอบอุ่นในครอบครัว หรือ หาเวลาทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันให้มากขึ้น เป็นต้น ซึ่งทำให้เยาวชนมองเห็นว่าทุกคนเข้าใจตน เมื่อมีปัญหาที่ช่วยเหลือกันจึงช่วยป้องกันความขัดแย้งภายในครอบครัว ทำให้เยาวชนมีความสุข จึงไม่ต้องระบายความคับข้องใจ โดยการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ดังกล่าวของมารดาคนที่ 1 และคนที่ 2 ที่ว่า “ความรัก ความห่วงใยที่มีต่อกัน จะทำให้ลูกๆ รู้สึกใกล้ชิดสนิทสนมกันจึงช่วยไม่ให้ทะเลาะกัน เพราะเข้าใจกัน ทำให้ลูกไม่ก่อกวนไม่ดื้อไม่หัว” “เราต้องเห็นใจกัน โอกาสที่จะทะเลาะกันจะน้อย ปัญหาจะไม่เกิด ลูกจะไม่เครียด เขาจะไม่ดื้อ” และคำกล่าวของบิดาคนที่ 1 และคนที่ 2 ที่ว่า “ทุกคนในครอบครัวต้องรวมตัวกัน เป็นน้ำหนึ่งใจเดียว ต้องทำให้ครอบครัวสงบสุข ถ้าทุกคนรู้สึก ผูกพัน ลูกจะไม่ดื้อไม่หัว เพราะกลัวจะแตกต่าง” “พ่อ-แม่ต้องใกล้ชิดลูกให้มากขึ้น หากิจกรรมทำร่วมกัน การสนิทกันทำให้ลืมความบาดหมางเล็กๆ น้อยๆ ทำให้เข้ากันได้ ลูกจะปรึกษาเรา ไม่แก้ปัญหามาโดยการดื้อ”

ประเด็นที่สอง : การสื่อสารทางบวก คือ บิดา-มารดาควรให้ความสำคัญกับการสื่อสารทางบวกกับเยาวชนเพื่อลดความขัดแย้งในครอบครัว โดยการพูดจาดี ๆ ต่อกัน ควรหันหน้ามาพูดคุยกันด้วยเหตุผลเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายได้อธิบายพฤติกรรมของตนเอง บอกให้เยาวชนเข้าใจถึงสาเหตุของความขัดแย้งด้วยคำพูดที่นุ่มนวล ไม่ใส่อารมณ์ และเปิดโอกาสให้

สมาชิกในครอบครัวได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในเชิงสร้างสรรค์เพื่อยุติความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ซึ่งการสื่อสารที่ดี จะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ทำให้โอกาสเกิดความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัวลดลง จึงเป็นเกราะป้องกันให้เยาวชนมีพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังคำกล่าวของบิดาคนที่ 3 ที่ว่า “ที่บ้านผม แม่บ้านเขาพูดจาดีกับลูก เวลาพี่คนโตเขากินเหล้ามา เมา แล้วชวนน้องทะเลาะ แม่บ้านเขาจะสอนว่า มีอะไรก็ค่อยคุยกันให้หายเมาก่อน พอรุ่งเช้าก็สอนพี่คนโตว่า ให้พูดดี ๆ กับน้อง ถ้าเราพูดกับน้องด้วยเหตุผล น้องจะเชื่อฟังและรักเรา แต่เราต้องทำตัวให้เหมาะสมไม่ดื้อไม่หัว เพราะเหล้าจะทำให้ขาดสติ คิดเหตุผลไม่ออกพูดจาดี ๆ ไม่ได้ น้องก็จะไม่รัก พ่อแม่อยากให้ลูกรักกัน ถ้าทะเลาะกันแล้วน้องหนีไปกินเหล้าอีกคน ครอบครัวเราจะแย่” และคำกล่าวของมารดาคนที่ 3 และคนที่ 4 ที่ว่า “เราจะบอกลูกเสมอว่า เวลาที่ลูกไม่สบายใจที่เห็นพ่อกับแม่ทะเลาะกัน แม่ก็เครียด แม่ไม่อยากจะให้ลูกไม่มีความสุข อย่าให้พ่อกับแม่เป็นต้นเหตุให้ลูกเกรถ้าไม่ไหวก็มาคุยกัน แม่พร้อมเสมอที่จะรับฟังและปรับตัว แม่รักลูกไม่อยากจะให้ลูกเครียด อย่าหาทางออกโดยไปดื้อไม่หัวมันจะทำให้ครอบครัวเราไม่มีความสุข” “เวลาเราไม่เข้าใจลูก เราต้องคุยกับเขา ให้โอกาสเขาได้พูด จะช่วยให้เราเข้าใจลูกมากขึ้น ลูกจะมีที่พึ่ง เมื่อมีปัญหาลูกจะกล้ามาคุยกับเรา ไม่ไปปรึกษาเพื่อน ไม่ชวนกันไปดื้อไม่หัวเช่น ครอบครัวเราเวลาทะเลาะทะเลาะกับพ่อ เราจะถามลูกว่า ไหนลองบอกแม่ซิว่าทำไมจึงเถียงพ่อ หนูมีเหตุผลอะไร ลูกจะเล่าให้เราฟัง ลูกเราจึงไม่ดื้อไม่หัว”

ประเด็นที่สาม : การสร้างความเข้าใจ การยอมรับและไว้วางใจในครอบครัว คือ บิดา-มารดาควรเข้าใจพฤติกรรมต่างๆ ของเยาวชน ยอมรับในความเป็นตัวตนของเยาวชน และไว้วางใจว่าเยาวชนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมซึ่งจะช่วยให้เยาวชนไม่

เกิดการต่อต้าน ทำให้ความขัดแย้งในครอบครัวลดลง จึงช่วยให้เยาวชนไม่เครียด พร้อมจะปรึกษาสมาชิกในครอบครัว ไม่ระบายความเครียดที่ครอบครัวไม่เข้าใจ โดยการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น บิดา/มารดาไม่ควรเข้มงวดกับเยาวชนมากเกินไป ควรเข้าใจสิ่งที่ถูกทำโดยให้อิสระลูกได้เรียนรู้ในสิ่งที่เขาต้องการ ควรยอมรับเยาวชนว่าโตพอที่จะมีความคิดเป็นของตนเอง และควรให้ความไว้วางใจและให้การช่วยเหลือเฉพาะเวลาที่เยาวชนต้องการหรือร้องขอ ดังคำกล่าวของมารดาคนที่ 5 และคนที่ 6 ที่ว่า “เราต้องเลี้ยงลูกให้เป็น ไม่ควรควบคุมลูกจนลูกอึดอัด เขาเริ่มโตแล้วพ่อ-แม่ต้องเข้าใจในสิ่งที่เขาทำเขาจะได้ไม่ประชิดโดยการตีแม่แล้ว” “พ่อ-แม่ต้องยอมรับและไว้วางใจลูกเขาจะภาคภูมิใจพ่อ-แม่ไม่ควรไปครอบงำความคิด เราต้องศึกษาการเลี้ยงลูกจากคนที่ม่ประสบการณ์ ถ้าสิ่งที่ลูกทำไม่เกิดผลเสีย ก็ให้เขาเองทำดู ถ้าไปขัดตั้งแต่แรกก็ทะเลาะกันเปล่าๆ เขาเครียด เดียวก็ไปตีแม่แล้ว คบเพื่อนเถร พ่อ-แม่ควรเชื่อใจเขา ถ้าเขาทำไม่ได้เราก็อพยช่วยเหลือ ลูกจะเรียนรู้”

ประเด็นที่สี่ : การเสริมสร้างทักษะในการปรับตัวที่เหมาะสมให้แก่เยาวชนคือ บิดา/มารดาควรฝึกให้เยาวชนปรับตัวให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว ซึ่งจะช่วยให้เยาวชนสามารถหาวิธีการป้องกันความขัดแย้งภายในครอบครัวได้ง่ายขึ้น ทำให้สมาชิกในครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งเป็นเกราะป้องกันเยาวชนจากพฤติกรรมบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น สอนให้เยาวชนเรียนรู้ว่า เวลาใดควรแสดงความคิดเห็น เวลาใดควรเงียบ ฝึกให้ทำตามข้อตกลงของสมาชิกส่วนใหญ่ในครอบครัว ฝึกให้เยาวชนหากิจกรรมที่ผ่อนคลายทำเมื่อรู้สึกว่บรรยากาศในครอบครัวเริ่มตึงเครียด ดังคำกล่าวของมารดาคนที่ 7 ที่ว่า “ลูกกำลังวัยรุ่น เราต้องฝึกให้เขามีความอดทน บอกให้รู้ว่าเวลาที่พ่อโกรธให้ฟัง พอหายโกรธแล้วค่อยคุยกัน จะทำให้ลูก

วางตัวได้เหมาะสม จะได้ไม่ทะเลาะกัน เขาก็ไม่เครียด ไม่ต้องพึ่งเหล้า หรือหนี ออกไปแก๊งนอกรบ้าน” และคำกล่าวของบิดาคนที่ 4 และ คนที่ 5 ที่ว่า “คนอยู่ด้วยกัน ทะเลาะกันเป็นเรื่องธรรมดา ต้องฝึกให้ลูกปรับตัว ยอมรับข้อตกลงของครอบครัว ถ้าไม่ปรับตัวฝืนกฎ กลับบ้านมาก็จะโดนถาม ถ้าไม่พอใจก็จะทะเลาะกัน ลูกต้องปรับตามคนส่วนใหญ่ในบ้าน” “เราต้องฝึกลูกให้มีเทคนิคในการสร้างบรรยากาศที่ดีในบ้าน หากเห็นพ่อ-แม่เริ่มขัดแย้ง อาจให้ลูกชวนพ่อ/แม่ไปทำอย่างอื่นที่ช่วยให้ผ่อนคลายจะได้ไม่ทะเลาะกัน เราต้องฝึกลูกให้ปรับตัว”

ประเด็นที่ห้า : การฝึกเยาวชนให้มีทักษะในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง คือ บิดา/มารดาควรฝึกให้เยาวชนมีทักษะในการแก้ปัญหาความขัดแย้งซึ่งจะช่วยจัดการความขัดแย้งภายในครอบครัว ทำให้ปัญหาครอบครัวได้รับการแก้ไข ส่งผลให้ครอบครัวน่าอยู่ ทำให้เยาวชนสบายใจ จึงเป็นเกราะป้องกันปัจจัยก่อความเครียดต่างๆ ที่กระตุ้นให้เยาวชนบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เช่น ฝึกเยาวชนให้เรียนรู้วิธีการประนีประนอมเมื่อรู้สึกว่ ความคิดเห็นไม่ตรงกับของบิดา/มารดา ฝึกให้มีประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว ฝึกเยาวชนให้รู้จักแก้ปัญหาโดยการสมมุติสถานการณ์ความขัดแย้งแล้วให้เยาวชนช่วยวางแผนแก้ไข ดังคำกล่าวของมารดาคนที่ 8 ที่ว่า “พ่อ-แม่ต้องฝึกให้ลูกรู้จักการประนีประนอม อย่าถือความคิดตนเป็นใหญ่ ต้องรับฟังสิ่งที่พ่อ-แม่พูด จะทำให้ไม่เกิดปัญหา ไม่ใช่อะไรๆ ก็คือ หนีไปเที่ยว เมากับเพื่อน เขาต้องฝึกการพบกันครึ่งทาง เราต้องอ่อนลง ถ้าเห็นลูกยอม” และคำกล่าวของบิดาคนที่ 6 และคนที่ 7 ที่ว่า “ต้องให้ลูกมีโอกาสได้แก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เขาพบด้วยตนเอง จะทำให้เขามีภูมิต้านทาน กล้าตัดสินใจ โดยเราคอยช่วยอยู่ห่างๆ” “ต้องให้ลูกได้ฝึกแก้ปัญหา หากตัวอย่างปัญหาครอบครัวมาแล้วให้ลูกฟังบ่อยๆ แล้วย้อนถามว่าถ้าเป็นครอบครัวเราจะทำอย่างไร

ฝึกเขาให้รู้จักวางแผนในการแก้ปัญหาพร้อมกับเรา เขาจะเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหา ครอบครัวยังไม่ขัดแย้ง ลูกมีความรู้ ลืมไปเลยการตีสุรา”

การอภิปรายผล

1. เยาวชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ๆ ไม่บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มาจากครอบครัวที่มีความผูกพันที่ดี และเยาวชนที่ครอบครัวแตกแยกส่วนใหญ่บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จึงอาจกล่าวได้ว่า การสร้างความผูกพันในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยลดความขัดแย้ง และช่วยป้องกันการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชน (Kuendig & Kuntsche, 2006) ทั้งนี้ อาจเนื่องจากสมาชิกในครอบครัวที่มีความผูกพัน จะคำนึงถึงความรู้สึกของกันและกัน มีความเข้าใจภายในครอบครัว และคอยช่วยเหลือกันและกัน ทำให้ครอบครัวมีความเป็นหนึ่งเดียว ซึ่งช่วยป้องกันความขัดแย้งไม่ให้เกิดขึ้นภายในครอบครัว ทำให้เยาวชนมีความสุข จึงไม่บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นอกจากนั้นเยาวชนที่อยู่ภายในครอบครัวที่มีความผูกพันมักมีความใกล้ชิดและทำกิจกรรมร่วมกับบิดา-มารดา ทำให้ช่วยลดเวลาในการไปบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นอกบ้าน (Kloep, Hendry, Ingebrigtsen, Glendinning & Espnes, 2001) สิ่งสำคัญคือ เยาวชนที่ครอบครัวมีความผูกพันที่ดีมักเลียนแบบพฤติกรรมต่างๆ ของบิดา-มารดา ซึ่งช่วยให้เยาวชนปฏิบัติตัวได้อย่างเหมาะสมตามแบบอย่างที่เห็นจากบิดามารดา จึงช่วยโน้มน้าวจิตใจเยาวชนไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Poelen, Scholte, Willemsen, Boomsma & Engels, 2007) ส่วนเยาวชนที่อาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีความขัดแย้ง จะทำให้เยาวชนมีความเครียด (Rivera, Guarnaccia, Mulvaney-Day, Lin, Torres & Alegria, 2008) เมื่อเยาวชนไม่สามารถปรึกษาปัญหาต่างๆ กับสมาชิกในครอบครัวได้ จึงหา

ทางออกเพื่อระบายความเครียดโดยการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อย่างไรก็ตาม มีบางงานวิจัยที่ให้การศึกษาค้นคว้าที่แตกต่างกัน โดยระบุว่า เยาวชนที่ใกล้ชิดและผูกพันกับบิดามารดาเยาวชนจะบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เลียนแบบบิดามารดา (Jung, 1995)

2. บิดาและมารดาที่พูดคุยกับเยาวชนอย่างสม่ำเสมอไม่ค่อยขัดแย้งกับเยาวชน แม้จะทะเลาะกันบ้างนานๆ ครั้ง แต่ก็สามารถคลี่คลายความขัดแย้งได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้น การสื่อสารทางบวกโดยการพูดจาดีๆ ต่อกันน่าจะช่วยให้บิดา-มารดา และเยาวชนเข้าใจกันมากขึ้นซึ่งช่วยรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกันไว้ ทำให้โอกาสที่จะเกิดความขัดแย้งภายในครอบครัวลดลง ทั้งนี้ อาจเนื่องจากการได้พูดคุยกันด้วยคำพูดดีๆ จะช่วยให้เยาวชนทราบถึงข้อเท็จจริงของความขัดแย้งที่เกิดขึ้น มีเวลาทบทวนและไตร่ตรองถึงพฤติกรรมและการแสดงออกของแต่ละฝ่าย ทำให้สมาชิกในครอบครัวมีโอกาสได้สะท้อนการกระทำของตนเองและอีกฝ่าย ซึ่งช่วยให้สามารถปรับพฤติกรรมได้เหมาะสมเพื่อให้ครอบครัวสงบสุข นอกจากนี้ การสื่อสารในเชิงสร้างสรรค์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวยังช่วยให้แต่ละฝ่ายได้แสดงความรู้สึกของตนเองอย่างนุ่มนวล ทำให้อีกฝ่ายรับรู้ว่าการแสดงแบบใดควรกระทำหรือไม่ควรกระทำ ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกในครอบครัวสามารถควบคุมการแสดงออกที่ถูกต้องจิตใจของกันและกัน ทำให้ความบาดหมางระหว่างกันลดน้อยลง เมื่อครอบครัวไม่มีความขัดแย้งจะช่วยให้เยาวชนมีแหล่งสนับสนุนด้านจิตใจ จึงเป็นเกราะป้องกันไม่ให้เยาวชนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Unger, Sussman & Dent, 2003) อย่างไรก็ตาม การสื่อสารทางบวกระหว่างบิดา-มารดา และเยาวชนบางครั้งก็ผลัดกันให้เยาวชนบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากขึ้นเพราะมักทำให้เยาวชนเข้าใจผิดว่าการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นเรื่องปกติ (Van Der Vorst, Burk & Engels, 2010)

ดังนั้น บิดามารดาจึงควรระวังและรู้หลักในการสื่อสารที่ไม่ทำให้เยาวชนเข้าใจผิดและรู้สึกว่าคุณความ

3. บิดามารดาในพื้นที่ๆ ศึกษาหลายครอบครัวไม่เข้าใจ ไม่ยอมรับและไม่ไว้วางใจเยาวชน จึงทำให้เยาวชนบางส่วนยังคงบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังนั้น บิดามารดาควรสร้างความเข้าใจยอมรับ และไว้วางใจเยาวชน เพราะจะช่วยป้องกันความขัดแย้งระหว่างบิดามารดา และเยาวชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยป้องกันการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชน ทั้งนี้เนื่องจากการเข้าใจยอมรับ และไว้วางใจเยาวชนจะช่วยให้บิดามารดาไม่คาดหวังให้เยาวชนประพฤติตนตามที่ตนเองต้องการ ซึ่งจะช่วยให้เยาวชนมีความเป็นอิสระ รู้สึกเกรงใจและเคารพบิดามารดา เยาวชนจึงมักประพฤติตัวเหมาะสม เพื่อตอบแทนความไว้วางใจที่บิดามารดามอบให้ ความขัดแย้งในครอบครัวจึงไม่เกิดขึ้น เยาวชนจึงไม่เกิดความเครียด ทำให้ความเสี่ยงที่จะบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ลดลง (Barnes, Reifman, Farrell & Dintcheff, 2000) อย่างไรก็ตาม ยังมีงานวิจัยที่ให้ข้อค้นพบที่แตกต่างออกไป ซึ่งแม้บิดามารดาจะเข้าใจยอมรับ และไว้วางใจเยาวชน บางครั้ง ก็ไม่อาจควบคุมพฤติกรรมเสี่ยงของเยาวชนได้ ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมต่างๆ รอบตัวเยาวชน (White-side-Mansell, Bradley, McKelvey & Fussell, 2009)

4. การเสริมสร้างทักษะในการปรับตัวที่เหมาะสมให้แก่เยาวชน จะช่วยให้เยาวชนสามารถจัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว ซึ่งช่วยป้องกันความขัดแย้งภายในครอบครัว ทั้งนี้เนื่องจาก เยาวชนที่มีกลยุทธ์การปรับตัวที่เหมาะสมจะมีวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดสมาชิกในครอบครัวเกิดความเครียดเมื่อต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่คุกคามความอยู่ดีมีสุขของครอบครัว (Aldridge-Gerry, Roesch, Villodas, McCabe, Leung, & DaCosta,

2011) เมื่อไม่เกิดความเครียดความขัดแย้งภายในครอบครัวก็จะไม่เกิดขึ้น ทำให้ครอบครัวเกิดความสงบสุข สมาชิกในครอบครัวมีเวลาใส่ใจกันและกัน ซึ่งเป็นเกราะป้องกันการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชน แต่หากเยาวชนไม่มีทักษะในการปรับตัวต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่ต้องเผชิญในแต่ละวัน อาจทำให้ปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม นำความขัดแย้งมาสู่ครอบครัว ซึ่งผลักดันให้เยาวชนเกิดความเครียด และหาทางออกโดยการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Corbin, Farmer, & Nolen-Hoekesma, 2013)

5. บิดามารดาควรฝึกให้เยาวชนมีทักษะในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง เพราะการมีทักษะในการแก้ปัญหาจะช่วยให้เยาวชนสามารถช่วยคลี่คลายความขัดแย้งที่กำลังจะเกิดขึ้นภายในครอบครัวให้เบาบางลงการที่เยาวชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ๆ ศึกษาอาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัว โอกาสที่จะฝึกทักษะในการแก้ปัญหาความขัดแย้งจึงเป็นไปได้ง่าย ทั้งนี้เนื่องจากเยาวชนที่ได้เรียนรู้เทคนิคการจัดการความขัดแย้งจะสามารถคิดวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางประนีประนอมเมื่อผู้ก่อความขัดแย้งต่างไม่ยอมเปลี่ยนความคิดของตนเอง หากเยาวชนไม่มีทักษะในการแก้ปัญหาจะทำให้ความขัดแย้งในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เยาวชนมีปัญหาพฤติกรรม (Dishion, Forgatch, Ryzin & Winter, 2012) แต่เยาวชนที่มีทักษะในการแก้ปัญหาจะเข้าใจความคาดหวังของผู้ก่อความขัดแย้ง จึงสามารถโน้มน้าวผู้ก่อความขัดแย้งให้ยุติการทะเลาะเบาะแว้งลงได้ หรืออาจมีแนวทางแก้ไขความขัดแย้งที่สร้างสรรค์ที่ช่วยให้ผู้ก่อความขัดแย้งบรรลุเป้าหมายที่เขาต้องการโดยไม่ทำลายความรู้สึกของอีกฝ่าย อย่างไรก็ตาม การฝึกทักษะในการแก้ปัญหาความขัดแย้งให้แก่เยาวชนที่ไม่ได้อาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัวยังเป็นประเด็นที่ต้องติดตาม ซึ่งการบรรจุกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งไว้ในหลักสูตรของโรงเรียน

น่าจะเป็นทางออกที่จะเสริมสร้างให้เยาวชนมีทักษะในการแก้ปัญหาความขัดแย้งได้ดียิ่งขึ้น

ผลการวิจัยครั้งนี้ได้ข้อค้นพบใหม่ในการลดความขัดแย้งในครอบครัวเพื่อป้องกันการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชน ที่จำเป็นต้องผสมผสานทั้งการเสริมสร้างความผูกพันในครอบครัว การสื่อสารทางบวก การสร้างความเข้าใจ ยอมรับและไว้วางใจเยาวชน การเสริมสร้างทักษะในการปรับตัวและฝึกทักษะการแก้ปัญหาเพื่อลดความขัดแย้งให้แก่เยาวชน ในขณะที่ผลงานวิจัยที่ผ่านมาในประเทศไทยมุ่งประเด็นไปที่การลดความถี่ ความรุนแรง และระยะเวลาของความขัดแย้งในครอบครัว แต่ยังไม่มีการศึกษาวิจัยที่ลงกิจกรรมฝึกทักษะต่างๆ ในครอบครัวอย่างจริงจัง แม้ผลงานวิจัยในต่างประเทศได้มีการพัฒนาแผนปฏิบัติเสริมทักษะต่างๆ ให้สมาชิกในครอบครัวเพื่อลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชน (Elliott, Morleo & Cook, 2009) เช่น พัฒนาทักษะในการแก้ปัญหา สอนเทคนิคการจัดการความเครียด และเสริมสร้างทักษะในการเคารพผู้อื่น เป็นต้นแต่ก็ยังไม่ครอบคลุมทุกประเด็นที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการจัดกิจกรรมในครอบครัวที่ผสมผสานทั้งการเสริมสร้างความผูกพันในครอบครัว การสื่อสารทางบวก การสร้างความเข้าใจ ยอมรับและไว้วางใจเยาวชน การเสริมสร้างทักษะในการปรับตัว และฝึกทักษะในการแก้ปัญหาเพื่อลดความขัดแย้งให้แก่เยาวชน
2. ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากเยาวชนและบิดามารดา เพื่อให้ได้แนวทางลดความขัดแย้งที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น และเกิดประโยชน์สูงสุดในการป้องกันการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเยาวชน
3. การสนทนากลุ่มมีประโยชน์สำหรับการ

ศึกษาครั้งนี้ เพราะช่วยให้ได้ข้อมูลลึกตามที่ต้องการ แต่การที่ทีมวิจัยไม่ได้แยกเพศชาย-หญิงให้อยู่คนละกลุ่ม จึงเป็นข้อจำกัดของงานวิจัย เพราะอาจทำให้ได้ข้อมูลไม่ลึกเท่าที่ควรจะเป็น การศึกษาครั้งต่อไปจึงควรจัดกลุ่มสนทนาแยกบิดามารดา เพื่อให้แต่ละกลุ่มได้มีโอกาสอภิปรายได้เต็มที่ ส่วนการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ทำให้การนำผลการศึกษาไปใช้ในวงกว้างเป็นไปได้จำกัด การวิจัยครั้งต่อไปจึงน่าจะจัดการสนทนากลุ่มให้ครอบคลุมครอบครัวทุกประเภท

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ลงได้เพราะความร่วมมือของบิดามารดาผู้เข้าร่วมวิจัย ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งช่วยตรวจสอบเครื่องมือ คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ผู้อำนวยการ และพยาบาลฝ่ายเวชปฏิบัติครอบครัวและชุมชน <โรงพยาบาลบางปลาหม้อตลอดจนทุนวิจัยจากศูนย์วิจัยปัญหาสุรา และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ซึ่งเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้การวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ทีมวิจัยทราบดีว่าขอขอบคุณในความกรุณาเป็นอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

- เบญจายอดดำเนิน. (2552). *การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ : การจัดการข้อมูล การตีความและการหาความหมาย*. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ยุพา จิวพัฒนกุล และ อุบลวรรณ เรือนทองดี. (2554). *รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนในตำบลโคกคราม*. สุพรรณบุรี: โรงพยาบาลบางปลาหม้อ.
- ศิริพร จิวพัฒนกุล. (2553). *การวิจัยเชิงคุณภาพด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ*. กรุงเทพฯ:วิทย์พัฒนา.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2555). *การสำรวจพฤติกรรม การสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ. 2554*. กรุงเทพมหานคร: เท็กซัสแอนดเจอร์นัล.

Aldridge-Gerry, A. A., Roesch, S. C., Villodas, F., McCabe, C., Leung, Q. K., & DaCosta, M. (2011). Daily stress and alcohol consumption: Modeling between person and within person ethnic variation in coping behavior. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs, 72*, 125-134.

Barnes, G. M., Reifman, A. S., Farrell, M. P., & Dintcheff, B. A. (2000). The effects of parenting on the development of adolescent alcohol misuse: A six-wave latent growth model. *Journal of Marriage and Family, 62*(1), 175-186.

Corbin, W. R., Farmer, N. M., & Nolen-Hoeksema, S. (2013). Relations among stress, coping strategies, coping motives, alcohol consumption and related problems: A mediated moderation model. *Addictive Behaviors, 38*, 1912-1919.

Day, R. D., Gilbert, K. R., Settle, B. H., & Burr, W. R. (1995). *Research and theory in family science*. Pacific Grove, California: Brooks/Cole.

Dishion, T. J., Forgatch, M., Ryzin, M. V., & Winter, C. (2012). The nonlinear dynamics of family problem solving in adolescence: The predictive validity of a peaceful resolution attractor. *Nonlinear Dynamics Psychology and Life Sciences, 16*(3), 331-352.

Elliott, G., Morleo, M., & Cook, P. A. (2009). *Identifying effective interventions for preventing underage alcohol consumption: Fi-*

nal report prepared for wirral drug and alcohol action team. UK, Liverpool: Centre for Public Health.

Jossor, R. (1991). Risk behavior in adolescence: A psychosocial framework for understanding and action. *Journal of Adolescent Health, 12*, 597-605.

Jung, J. (1995). Parent-child closeness affects the similarity of drinking levels between parents and their college-age children. *Addictive Behaviors, 20*(1), 61-67.

Kloep, M., Hendry, L. B., Ingebrigtsen, J. E., Glendinning, A., & Espnes, G. A. (2001). Young people in "drinking" societies? Norwegian, Scottish and Swedish adolescents' perceptions of alcohol use. *Health Education Research, 16*, 279-291.

Kuendig, H., & Kuntsche, E. (2006). Family bonding and adolescent alcohol use: Moderating effect of living with excessive drinking parents. *Alcohol & Alcoholism, 41*(4), 464-471.

Lohman, B. J., & Jarvis, P. (2000). Adolescent stress, coping strategies, and psychological health studied in the family context. *Journal of Youth and Adolescence, 29*(1), 15-43.

Poelen, E. A., Scholte, R. H., Willemsen, G., Boomsma, D. I., & Engels, R. C. M. E. (2007). Drinking by parents, siblings, and friends as predictors of regular alcohol use in adolescents and young adults: A longitudinal twin-family study. *Alcohol and Alcoholism, 42*, 362-369.

Rivera, F. I., Guarnaccia, P. J., Mulvaney-Day, N., Lin, J. Y., Torres, M., & Alegria, M. (2008). Family cohesion and its relationship to psychological distress among Latino groups. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences, 30*(3), 357-378.

Unger J. B., Sussman, S., & Dent, C. W. (2003). Short Communication Interpersonal conflict tactics and substance use among high-risk adolescents. *Addictive Behaviors, 28*, 979-987.

Van Der Vorst, H., Burk, W. J., & Engels, R. C. (2010). The role of parental alcohol-specific communication in early adolescents' alcohol use. *Drug and Alcohol Dependence, 111*(3), 183-190.

Van Ryzin, M. J., Stormshak, E. A., & Dishion, T. J. (2012). Engaging parents in the family check-up in middle school : Longitudinal effects on family conflict and problem behavior through the high school transition. *Journal of Adolescent Health, 50*, 627-633.

Whiteside-Mansell, L., Bradley, R. H., McKelvey, L., & Fussell, J. J. (2009). Parenting : Linking impacts of interpartner conflict to preschool children' social behavior. *Journal of Pediatric Nursing, 24*(5), 389-400.

World Health Organization. (2012). *Global status report on alcohol and health 2011*. Geneva : WHO.

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University